

*Kohti ketterää ja
tutkimustietoon
pohjautuvaa
eläkejärjestelmää*

-tutkimuksen julkaisutilaisuus 24.10.2019

Ohto Kanninen, Terhi Ravaska

Tutkimuksen sisältö

- Näkökulmana eläkeuudistukset
  - Mahdollistavat usein sellaisen tutkimusasetelman, josta voidaan oppia syy-seuraus-suhteista
- Tiivistää kahden erillisen tutkimuksen tuloksia
  - 2005 eläkeuudistus (Kanninen, Ravaska, Gruber, Nivalainen, Uusitalo)
  - Osa-aikaeläkejärjestelmä (Ravaska)
- Lisäksi tarkastellaan Euroopan Unionin eläkeuudistuksia 2000-luvulla

Pitemmät työurat parantavat eläkejärjestelmän taloudellista kestävyyttä

- Miksi työuria kannattaa pyrkiä pidentämään?
  - Työeläkemaksuja pidemmältä aikaväliltä: tulopuoli
  - Maksussa olevat eläkkeet pienenevät: kustannuspuoli
  - Hyvinvointinäkökulma

Pitemmät työurat parantavat eläkejärjestelmän taloudellista kestävyyttä

- Miten työuria voidaan pidentää?
  - Mitkä tekijät vaikuttavat eläköitymispäätöksiin?
  - Miten vaikuttaa työkykyyn?
  - Kannustimet vai muut tekijät?

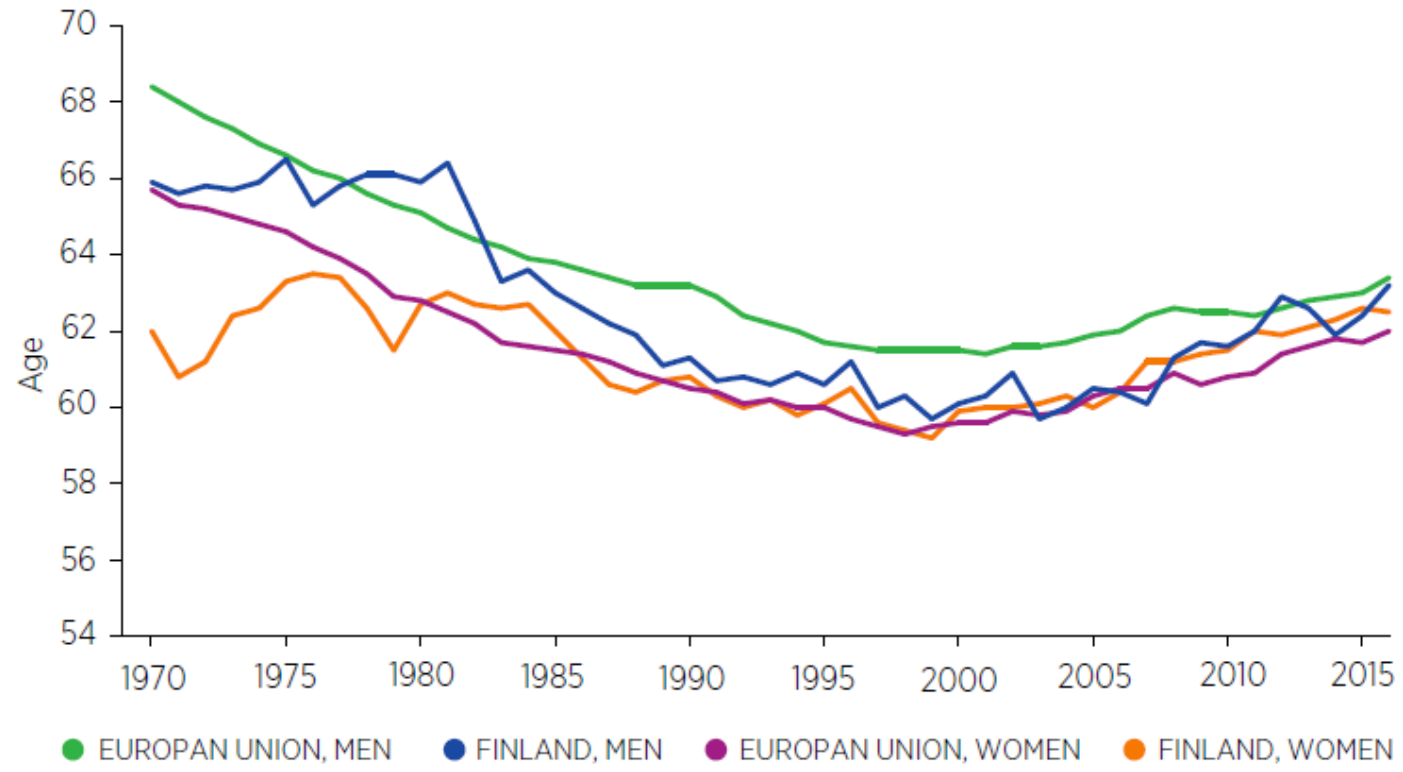

Eläkejärjestelmien uudistaminen

- Milloin ja miten usein eläkejärjestelmää kannattaa uudistaa?
  - Eläkejärjestelmän uskottavuus
  - Eläkeuudistusten vaikutukset eivät ole nähtävillä heti
- Vaatii jatkuvaa tutkimustulosten päivittämistä vastaamaan nykyistä eläkejärjestelmää, jotta tutkimukseen perustuvaa politiikkaa voidaan noudattaa

Keskimääräinen eläköitymisikä (OECD 2019)

Eläkejärjestelmän uudistaminen Euroopassa (EU-28)

- Suurin osa eläkejärjestelmistä Euroopassa on etuusperusteisia
- 2000-luvulla eläkejärjestelmien uudistaminen kiihtyi Euroopan Unionissa
  - Kaikki EU-28 maat ovat muuttaneet jotain eläkejärjestelmän parametria
  - 27/28 EU-28-maasta on muuttaneet eläkeikää
  - 18/28 EU-28-maasta on muuttanut eläkkeen laskutapaa koko työuraan perustuvaksi
  - Yhä useammassa maassa automaattinen mekanismi, joka sitoo jonkin eläkejärjestelmän parametrin elinajanodotteeseen

Etuusperusteisesta maksuperusteiseen eläkejärjestelmään: Ruotsin esimerkki

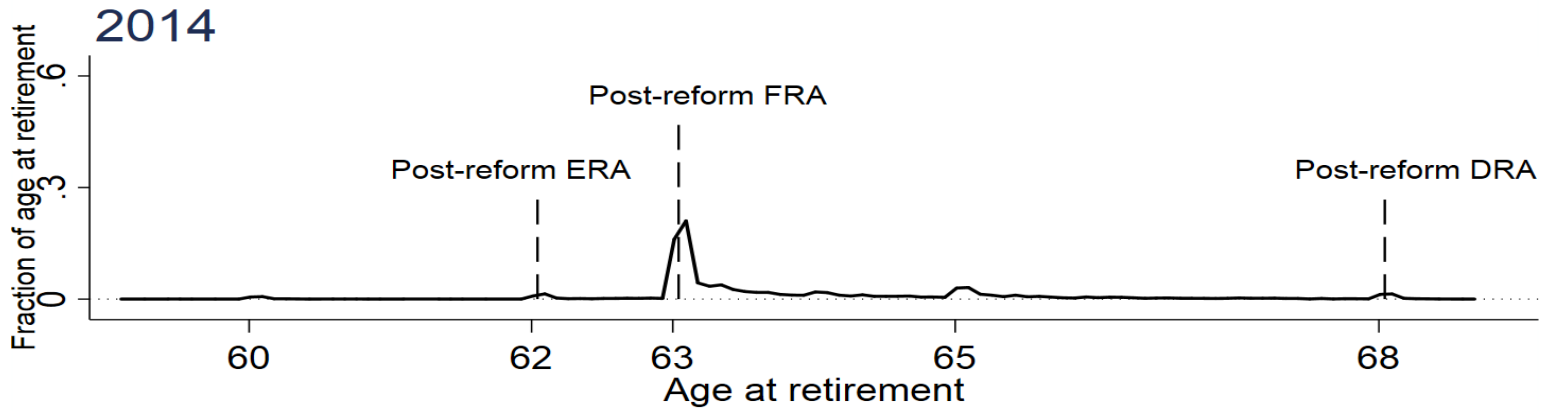
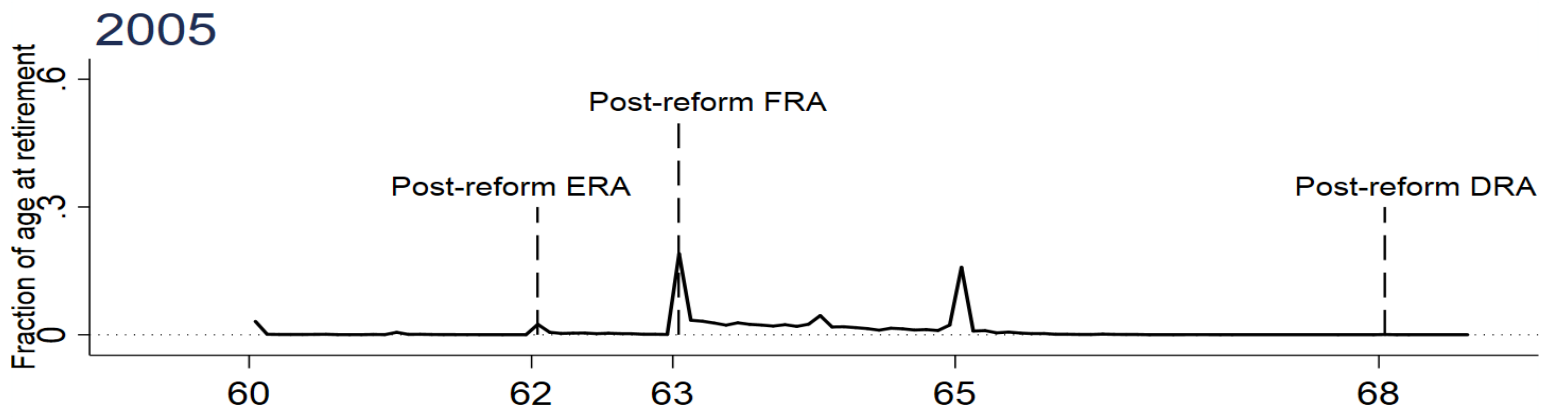
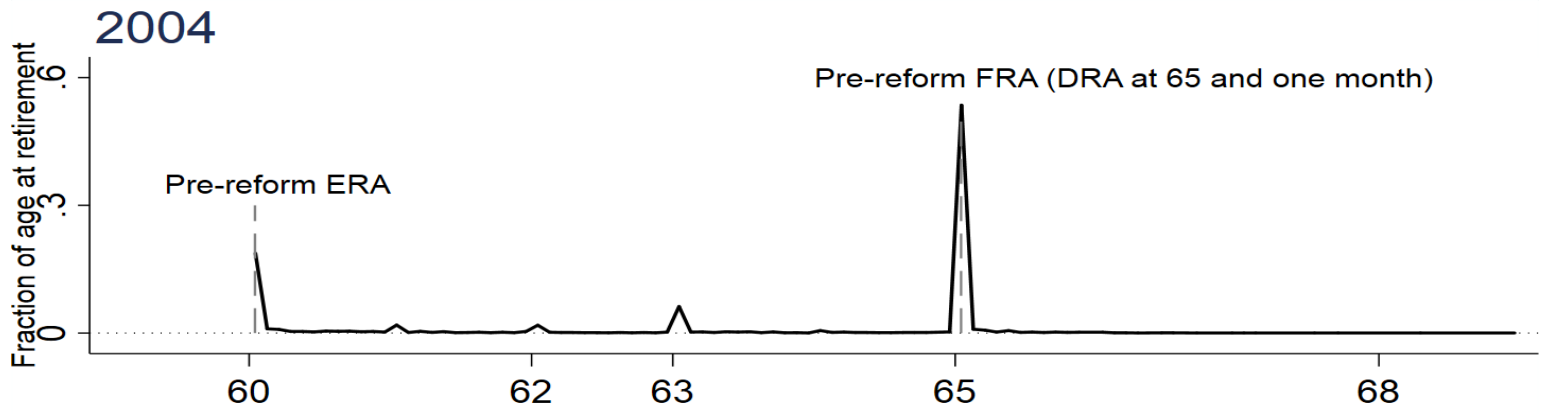
Eläkeuudistus 2005

- Laaja uudistus muutti tai poisti:
  - Eläkkeiden indeksointia ja laskuperusteita
  - Työkyvyttömyyseläkettä
  - Yksilöllistä varhaiseläkettä
  - Työttömyyseläkettä
  - Vanhuuseläkettä
    - Kansaneläke
    - Työeläke

Eläkeuudistus 2005

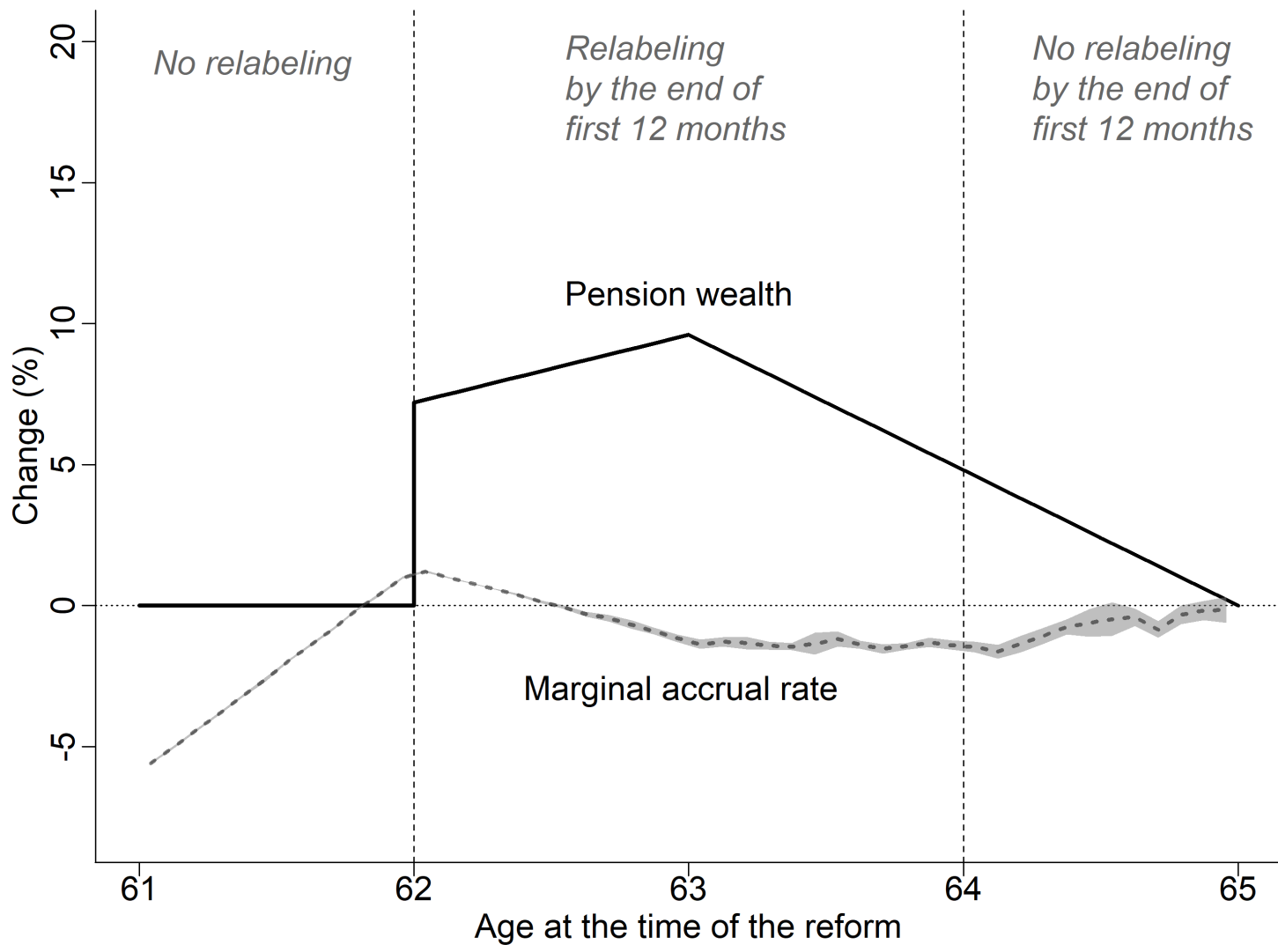
- Uudistus muutti:
  - Lakisääteistä vanhuuseläkeikää: 65 → 63-68
  - Lakisääteistä varhennettua vanhuuseläkeikää: 60 → 62
  - Karttumia
  - Eläkevarallisuutta
- Tarkastelemme:
  - 62-65-vuotiaita
  - Yksityisen sektorin henkilöitä
  - Ylittävät kansaneläkkeen tulorajan (puhdas työeläke)
  - Ennen ja jälkeen uudistuksen

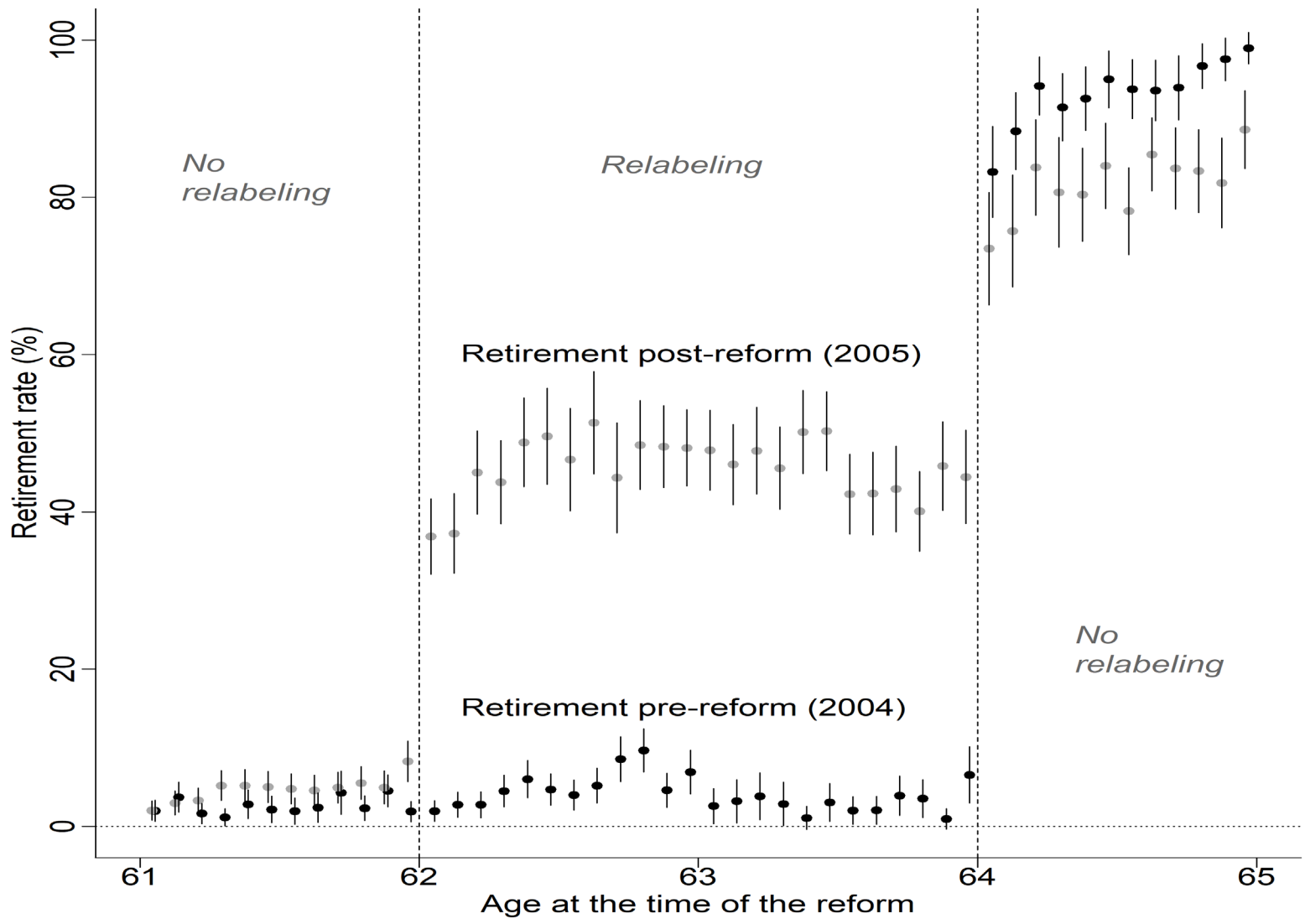

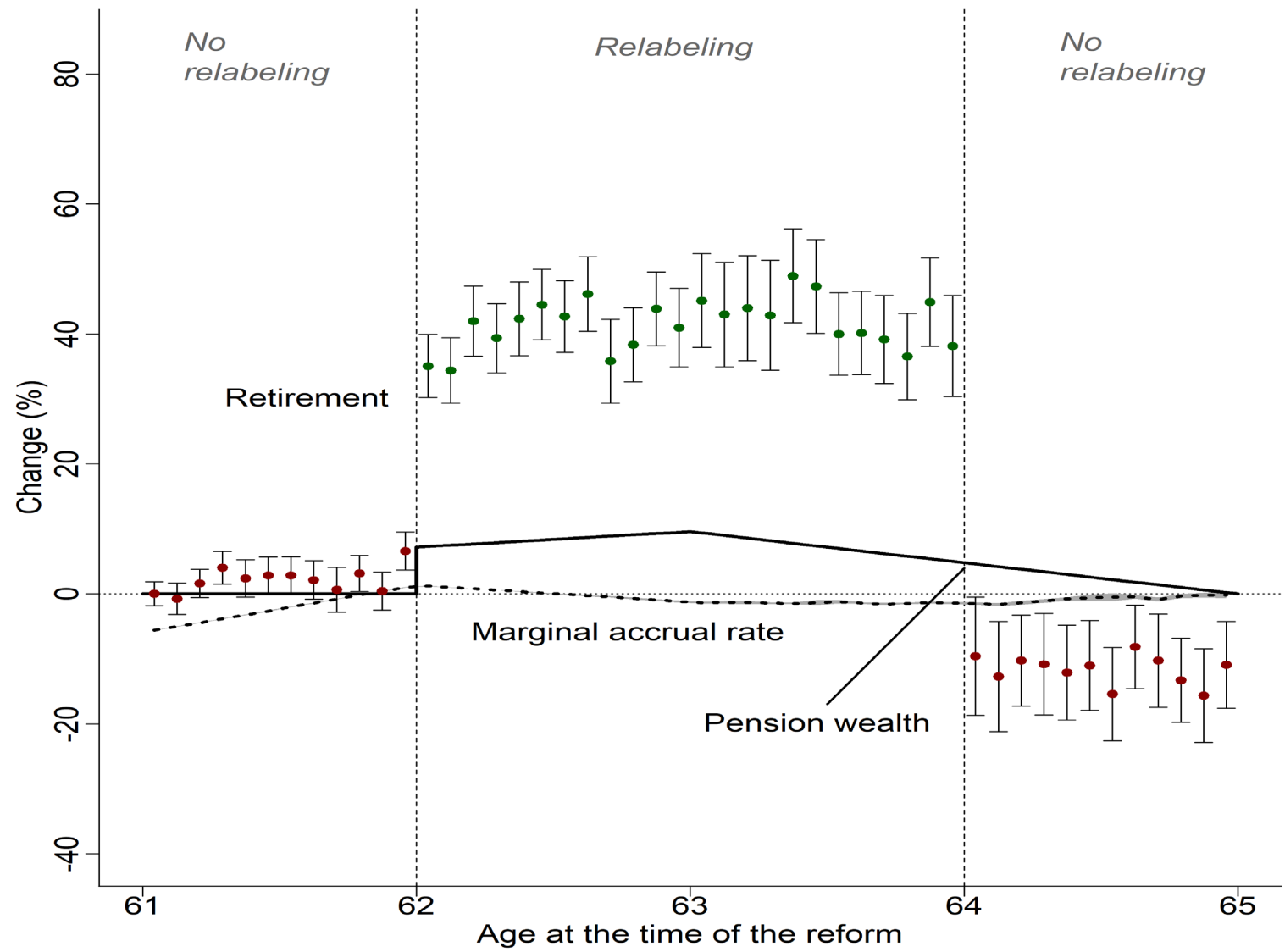

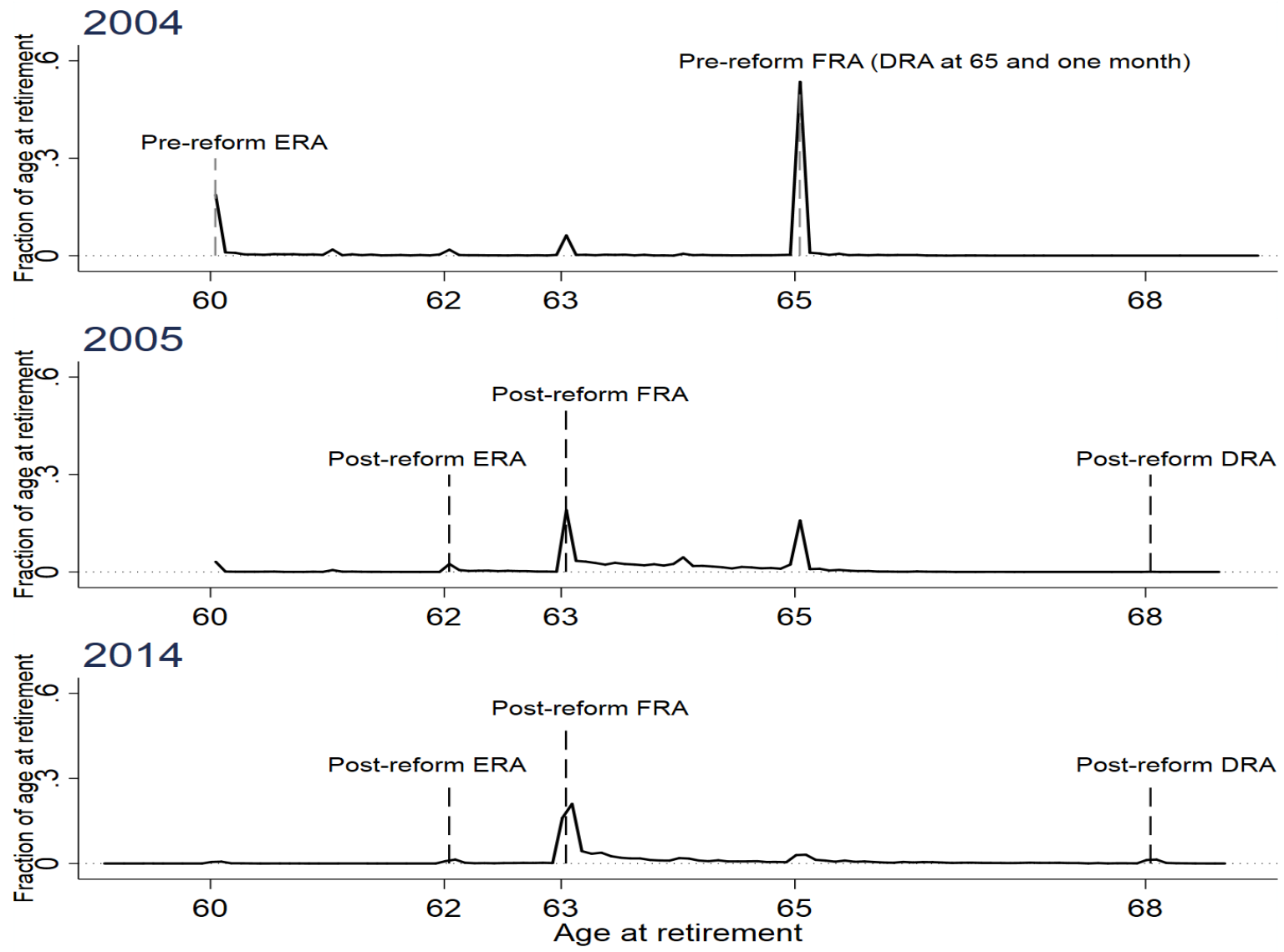
Eläkeuudistus 2005

	Ennen uudistusta	Uudistuksen jälkeen
Kertymä %	lät 23-59 1.5% lät 60-65 2.5 %	lät 18-52 1.5% lät 53-62 1.9 % lät 63-68 4.5 %
Varhennusvähennys	-0.4 % per varhennus- kuukausi	-0.6 % per varhennus- kuukausi
Referenssi-ikä	65	63
Lykkäyskorotus	0.6 % per lykkäyskuukausi	0.4 % per lykkäyskuukausi
Referenssi-ikä	65	68

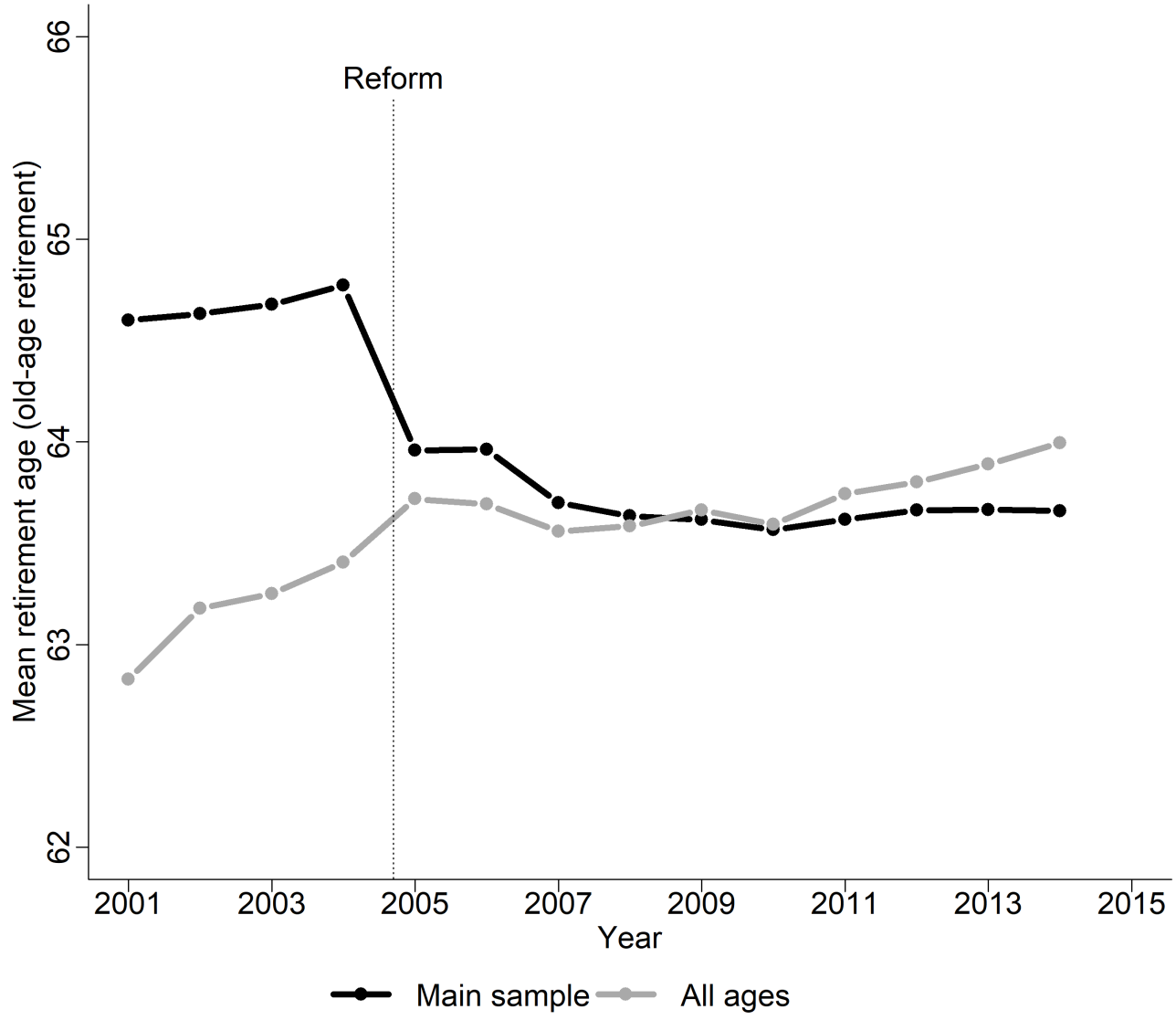

Variable	Estimate
Eläkevarallisuuden muutos, % (tulovaikutus)	0.105*** (0.0195)
Karttuman muutos, % of pension (substituutiovaikutus)	-0.0637*** (0.0109)
Eläkeiän saavuttaminen (uudelleennimeäminen)	2.050*** (0.122)
N	25,088

- Prosentin lisäys eläkevarallisuuteen nostaa eläköitymisen todennäköisyyttä 11 %
- Prosentin lisäys karttumaan alentaa eläköitymisen todennäköisyyttä 6 %
- Uudelleennimeäminen kasvattaa eläköitymistodennäköisyyttä noin 680 %
  - Vastaa noin 20 % eläkevarallisuuden muutosta tai 30 % karttuman muutosta

Osa-aikaeläke: työn määrä väheni, miten tutkia vaikutuksia?

- Työn määrä (työtunnit) vaikuttaa varmasti työmotivaatioon (työuriin), terveyteen, subjektiiviseen hyvinvointiin, jne. mutta miten?
- Hankala tutkimuskohde!
- Tutkimusasetelmalta vaaditaan:
  - Työympäristö pysyy samana
  - Käytävissä olevat tulojen ja elinkaaritulojen muutokset pieniä
  - Työtuntien täytyy oikeasti muuttua

(Vanha) osa-aikaeläkejärjestelmä tarjoaa hyvän asetelman tutkia työn määrän vähentämisen vaikutuksia

- Osa-aikaeläke: työn määrän vähentämisen uskottiin motivoivan ja säilyttävän työkyvyn pitempään. Kävikö näin?
- Toiveena, että etenkin työkyvyttömyysriski pienenee
- Osa-aikaeläke vähensi viikkotyötunteja 16-28 tunnin välille
- Käytettävissä olevat tulot muodostuivat osa-aikatyön palkasta ja osa-aikaeläkkeestä

Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

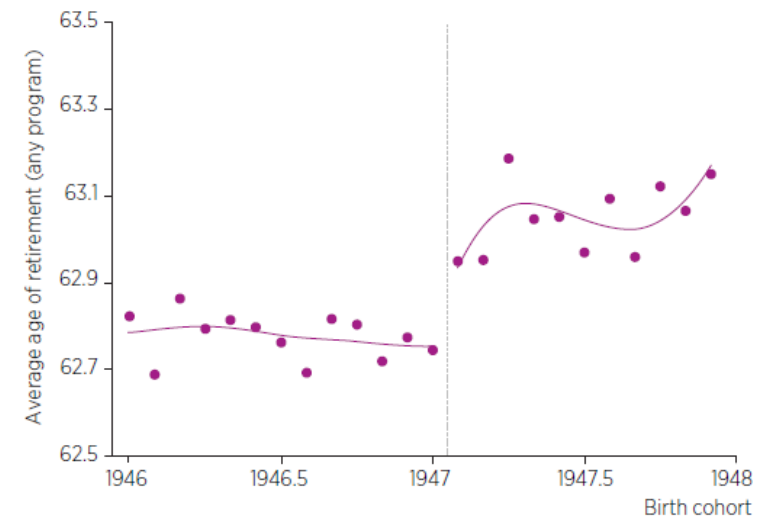
- 1998 määräaikainen laki, laski osa-aikaeläkkeen ikärajaa 58:sta 56:een
  - Mikä oli ikärajan uudistamisen keskimääräinen vaikutus eläköitymiseen ja työkykyyn? (Reformivaikutukset)
  - Mikä oli osa-aikaeläköitymisen vaikutus työkyvyttömyysriskiin, lääkkeiden käyttöön, sairaspöissaoloihin? (Lokaali vaikutus)
- Käytössä rekisteriaineisto (Kela, TK, ETK) vuosilta 1995-2004

Reformivaikutukset: osa-aikaeläkejärjestelmä ei pidentänyt työuria

- Työurat eivät näyttäisi pidentyneen
  - Puhtaasti osa-aikaeläkkeen vaikutuksia lopulliseen eläköitymiseen voidaan tarkastella kuvailevasti 1946-1947 syntymäkohorttien välillä (kuva)
- Reseptilääkekäyttö kasvoi kuitenkin uudistuksen myötä (noin 2%)
  - Mekanismi ei nähtävillä: lisääntynyt vapaa-aika käytettiin lääkärikäynteihin?

Figure 6: Average age of retirement by birth cohort and month, only part-time pensioners.

Työn määrän vähentämisen vaikutukset yksilölle

- Kohdejoukko: keskimääräistä osa-aikaeläkeläistä sairaampi ja pienempituloisempi ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä
  - Työn määrän vähentäminen vähensi reseptilääkkeiden ostoja 2,8 prosenttiyksikköä välittömästi osa-aikaeläköitymistä seuraavana vuonna
  - Työn määrän vähentäminen vähensi 6,9 prosenttiyksikköä sairaspöissaolon todennäköisyyttä välittömästi osa-aikaeläköitymistä seuraavana vuonna
  - Työn määrän vähentäminen vähensi 5,1 prosenttiyksikköä varhaiseläköitymisen todennäköisyyttä välittömästi osa-aikaeläköitymistä seuraavana vuonna

Tutkimuksen rajoitukset

- Eläkeuudistus 2005 vaikuttaa eläköitymisiän tarkasteluun
- Osa-aikaeläkeläiset valikoitunut ryhmä
  - Verrattuna keskimääräiseen työntekijään osa-aikaeläkeläisillä oli paremmat työtulot, työmarkkina-asema, vähemmän sairaspöissaoloja
  - Korkeammin kouluttautuneita
  - Osa-aikaeläkkeen käyttäjistä kolmasosa oli asiantuntijoita tai johtajia, opettajia 14 prosenttia (vrt 5,7 koko populaatiossa näissä ikäryhmissä)
- Rekisteriaineistolla ei päästä lähelle subjektiivista hyvinvoinnin käsitettä

Kolme yleistä johtopäätöstä

1. Kannustimien lisäksi eläkeikä itsessään vaikuttaa merkittävästi eläköitymispäätöksiin
  - Tarjoaa uuden työkalun
  - Uhka ja mahdollisuus
  - Voidaanko vastaavia työkaluja löytää muualla julkisessa politiikassa?
2. Osa-aikatyöskentely vaikuttaa lääkemenoihin
  - Tulisi katsoa julkista sektoria kokonaisuutena uudistuksia laatiessa
3. Uudistuksia suunnitellessa olisi tärkeää huomioida kyseisen politiikan vaikutukset
  - Usein hukattu mahdollisuus

Kiitos!

terhi.ravaska@labour.fi

ohto.kanninen@labour.fi